

GRØNLÆNDEREN PÔK

HVORLEDES HAN KOM TIL DANMARK, HANS OPLEVELSER DER,
OG HVAD HAN FORTALTE
SINE LANDSMÆND DEROM, DA HAN KOM TILBAGE

Af Johannes Balle

I året 1724 sendte Hans Egede to grønlandere til Danmark, for at de ved selvsyn kunne se, hvordan der var i Danmark, og senere ved deres tilbagekomst fortælle deres landsmænd derom. De to grønlandere, her er tale om, er Pôk, der senere blev døbt og fik navnet Christian, og K'iperok, der døde i Bergen på tilbagerejsen til Grønland. Hans Egede skriver i sine relationer følgende om Pôk:

„Den 27de Decbr. 1723 som var 3die Juule Dag, kom atter en ung Person af de Wilde her til os ved Nafn Poelch, hvilchen, eftersom hand tilforne tillige med dend eldste af dend Mands Sønner, som før var til Huus hos os, hafver resolverit og tilsagt, at ville følge hjem med Skibet til førstkommende Foraar, for at besees voris Lands Beskaffenhed. I Tanche og Forhaabning, at hand skall holde Parol, blefv hand antaget, og er også med hannem anfanget at underviise udi Læsen etc.

Med 2de unge Dreng af de forrige andre, som jeg i particulaer gjør mig Umage for, at jeg udi Læsningen saa vitt avangerit, at de nu legge Stafvelserne sammen og med første vell kommer i Stand at læse. Herforuden underviiste jeg dem og alle tilsammen baade Morgen og Aften udaf Guds Ord, saavidt Formuen vilde tillade, hvori alt de fandtes baade villige og Agt-paagivende.“

Efter dette hører man intet om Pôk før den 28. juli 1724, da Hans Egede skriver:

„Saasom den med mig Anno 1721 til Landet komne Bogholder og Kjøbmand, Hartvig Jentoft, havde resolverit, at begive sig igien til Fædrenelandet, havde han ogsaa perfvaderet en ung Grønlander ved Nafn Poek som i næstafvigte Vinter havde været på Colonien hos os, at følge over med for at se vores Land og Folk, med den Forsikring, det tilkommende Aar igien at maatte komme tilbage; men som han, imod at Rejsen skulde gaa an, begyndte at blive vankelmodig, var jeg forarsaget at see mig om en Cammerad til ham, paa det den ene kunde have noget Selskab og Trøst af den anden, og de begge, ved forhaabentlig lykkelig Tilbagekomst et an-

det Aar, kunde have noget at fortælle deres Landsmænd, hvorved os hos dennem en Højagtelse kunde tilvoxe, hvilke de ellers ansaae, som Folk, der hverken havde Land eller Huse, men ideligen paa Søen omsvævede. Efter megen anvendt Møje fik jeg dog omsider en Cammerad til ham, hvorefter de med Købmanden afgik den 3die August, da Compagniets Skib igien drog fra Landet.“

Da der om vinteren ikke var forbindelse med Danmark, hører Hans Egede intet om Pôk og hans ledsager før den 26. april 1725, da han gennem en hollandsk hvalfanger eller „handler“, som han kalder dem, får at vide, at hollænderen i København har set de to grønlændere.

Den 7. maj træffer Hans Egede andre hollandske „handler“, der vidste at berette, at en af de oversendte grønlændere var i Bergen ved døden afgang.

Den 25. maj 1725, skriver Hans Egede: *I Dag arriverede vore tvende fra Compagniet udsendte Skibe til Colonien, efter at de havde været 6 Uger undervejs. Med disse Skibe ankom ogsaa den ene af de to næst-forgangen Sommer overgaaede Grønlændere, men hans Camerad var, som meldt er, i Bergen død og begravet. Det var dog meget lykkeligt, at den ene kom kærsk og sund tilbage igien, paa det han kunde fortælle sine Landsmænd, at den anden intet ondt vederfared, men i alle Maader vel beegnet.*

Den 20. juni: *Efter den fra Fædrenelandet tilbagekomne Grønlænder Poek, siden Tilbagekomsten, idelig havde converseret sine Landsmænd, loed det sig anse, som han igien fik Lyst til sin forrige Levemaade; thi blandt de ankomne Qvindfolk, Sonden fra, havde han seet en Pige, som han vilde have til Kone. Pigen havde ogsaa tilsagt ham det, med den Condition, at han vilde følge hende og hendes Venner Sonden efter. Dette slog han mig fore, og begiære mit Forlov dertil, lovende næstkommende Aar at ville komme tilbage igien; Men som sligt uden Tvivl vilde geraade til hans Sjæls Fordærvelse, synes jeg det være Samvittighed, at tillade ham sin Frihed; Hvorfore jeg foreholdt ham, hvor skadeligt det var ham i Henseende til hans evige Salighed, om han igien kom til at være iblandt de andre vanvittige Folk, saasom han da nødvendigvis maatte miste den Undervisning han hos os kunde have. Men min Forestillelse hjalp intet; thi Gifte-Grillerne havde taget ham for stærkt fat, saa han endelig vilde af Sted. Og som jeg saa han ikke var at vende derfra, foreslog jeg ham, at jeg vilde tage ham en Hustru i Nærværelsen, hvilken han synes bedst om og saa beholde dem begge paa Colonien hos os. Dette synes han vel om, og gav Anslag paa en Mands Datter af Naboerne, hvilken han bad, vi ville hente til ham. For nu at stille ham tilfreds, foer man hen, og fik samme Pige overtaled til at følge hiem med os, dog ikke aabenbarede hende, at Poek vilde have hende til Kone, men at hun skulde blive nogle Dage hos os for at sy noget. Efter at hun var kommen til os,*

sagde vi det først til hende, men hun bluedes og sagde nej, at hun ikke vilde have ham. Men Frieren gjorde selv sit bedste at overtale hende dertil, visende hende alle de Rariteter som han havde faaet til Foræring udi vort Land, hvilke han præsenterede hende. Af Sligt blev hun da omsider perfvadired, at give sit Samtykke dertil.

Den 9. oktober: I Dag kom en ung Grønlænder til os, og begiærede, at han maatte blive hos os til Skibene kom, og gik igien fra Landet, da han nok havde Lyst at følge med, og see vores Land, hvorom den tilbagekomne Grønlænder Poek vidste saa mange herlige Ting at tale og fortælle. I Forhaabning, at gjøre Desseinets Patroner dermed en Fornøjelse, tog jeg ham an.

Den 20. November besøgte jeg paa Embeds Vegne Grønlænderne udi Koek Øerne. Der sammesteds vare nu 40 Familier omtrent; Udi et af Husene, hvor jeg om Nat-ten logerede, bragte de adskillige Discourser frem, og iblandt andet spurgte de mig, hvad beskaffenhed det havde sig med den store Herre udi vores Land, om hvilken de havde hørt Poek fortælle, at alle andre Kablunaker (Danske), ogsaa store Her-
rer, ærede og respekterede ham? Om han da var saa stor som Gud, efterdi alle gjorde ham saa stor Ære og han havde saa stor Herlighed. Hans Egede forklarer dem derpå, hvorledes kongens stilling er i forholdet til Gud og hans undersætter. Af disse citater viser det sig, at Pøk ved sine fortællinger om sit ophold i Danmark, er den første grønlænder, der belærer sine landsmænd om danske forhold, man kan måske endda kalde ham den første indfødte kulturspreder.

Den 25. april 1726 er Hans Egede på rejse til et sted, der hedder Nepisat-Sundet, hvor der var en del grønlændere samlede, og hvor Poek ogsaa optrådte som digter. Hans Egede skriver herom følgende:

Den 25de April anstillede ovenmeldte Grønlændere en Leg og Lystighed iblandt dem med Syngen og Dansen, hvor da min Collega med flere andre foer derhen, for at se paa dem. Saadan Leg bestaar der udi, at to staar lige for hinanden med en liden Tromme udi Haanden, paa hvilken de spiller een om den anden og synger imod hinanden, og hvad den ene kand have at forekaste den anden, det fremfører han i saadan en Vise. Kand Contra-Parten ikke svare ham derpaa eller igiendrive ham, da maa han med skamme vige af og bliver beleet af alle dem, som høre derpaa. Den ene af dem, som her certererede med hinanden var meget kjæftig, saa hans Contra-part maatte give tabt, hvorfore der opstod en anden, at forsøge sin Konst paa ham, men han maatte ligeledes gaa bort med Skamme. Derefter loed vores Poek høre sine Viser, som han havde gjort om sin Rejse, og hvad synderligt han havde seet i vort Land; hvilket de alle admirerede og rosedede. Eftersom Grønlænderne fra disse Tider ere vel forsynede med Mad, saa gjør de snart intet andet end synger og danser hver Dag.

Den 10. marts 1727 skriver Hans Egede: *Poeks Kone gjorde Barsel og fik en Søn, som blev døbt den 11te hujus og kaldet Christian. Hendes Haardførhed og stærke Natur var at forundre sig over, thi hun baade før og efter Fødselen vidste af ingen Smerte og Pine at sige.*

Den 18de Januar 1728, som var anden Søndag efter Hellig Tre Kongers Dag, blev Poek med sin Hustru, efter at de paa nogen Tid vare underviiste i den Christelige Lære, deelagtig gjort i den hellige Daab, hvilken de med sømmelig Andagt annammede, og aflagde selv deres Christelige Bekiendelse for vores lille Forsamling, og fornøjelig svarede til alle de Christelige Lærdoms Spørgsmaal, som blev dem forelagd. Ham blev givet det Navn Christian, og hende Christina. Jeg havde vel tilforne inviteret Naboerne til at være overværendes ved denne Forretning, i Forhaabning det maatte give dem nogen Impression, men som Vejrliget var slemt, kom ingen uden nogle smaa Dreng.

Den 16de Juli gjorde Christian Grønlænders (Poek) Kone Barsel med en Datter, der blev døbt den 19de og kaldet efter Hendes Majestæt Dronningen Anna Sophia.

Den 1ste Augusti, som var en Søndag, blev tvende af de i Huset hos os værende Grønlændere, nemlig to Dreng og een Pige, deelagtig gjort i det højværdige Daabens Sacramente, hvilket de med sømmelig Devotion til alle hosværende respective Venners Fornøjelse, annammede efter at de først tydeligen i deres eget Sprog havde fremsagt deres Troes Bekiendelse. Den ældste Dreng blev kaldet Carl, til Hans Prindselige Højheds Prinds Carls Ihukommelse, den anden blev given Navnet Daniel, og Pigen blev kaldet Sophia Magdalene, efter vor allernaadigste daværende Cron-Prindses Gemahl.

Disse nye Christne, med Christian (Poek) og hans Kone, blev af Raadet besluttet at skulde oversendes med Capitain Mullenfort eftersom hands Kongelige Majestet ved velbemeldte Capitain Mullenfort havde selv allernaadigst væet et par Grønlænder forlangendes. Herforuden saa havde de og selv Lyst til at fare over med, for at beseer vores Lands Lejlighed. Med denne fandt jeg tienlig ogsaa at lade overgaae min ældste Søn saavel i Henseende for at oprette sine hidindtil forsømmede Studeringer, som ogsaa for at gaae bemeldte oversendte Grønlændere tilhaande med nærmere Christelig Undervisning i Guds og Saligheds Kundskab.

Den 7de August 1728, gjorde jeg med min Hustru, vores Søn, og ovenmeldte Grønlændere, Geleide til Skibet „Morianan“ eftersom Capitainen var sejlfærdig; hvorefter de den 10de Aug. gik fra Landet igien, og jeg med min Hustru foer tilbage til vor gamle Colonie.

Den 16de Juli 1729 loed Gud arrivere til Colonien det sidst forventendes Skib, som havde inde de Ting hvormed Colonien skulde forsynes. Med dette saavel som

Bernhard Grodtschillings maleri af Pók og K'iperok (1724).

Nationalmuseet

forrige fik jeg at høre, at de næst-afvigte Sommer til Kjøbenhavn overkomne Grønlændere vare ved Døden afgangne, og det af en Sygdom, som Doktorerne ikke ret kunde beskrive, hvad den har været.

Ovenstående er, hvad Hans Egede fortæller om Poek, og det giver os et billede af ham, som han var. Dette billede har hans søn uddybet og gjort tydeligere for os ved sine beretninger om ham i sine dagbøger. Jeg har derfor udtaget de stykker af Poul Egedes dagbog, der handler om Poek, og nedskrevet dem, som han selv skriver det.

1725. Grønlænderen Poek, som dette Aar kom tilbage fra Kjøbenhavn, gav mig i Commision at tage ham en Kone, som han selv havde udset. Jeg tog det paa, rejste derhen med ham og tre Mand. Da vi kom Stedet nær paa ½ Mil, steeg han i Land i sin fulde Danske Dragt, Kaarde paa Siden og Flindt i Haanden; der vilde han oppebie os. Bruden, som opholdt sig i Broderens Telt, kunde jeg efter Landets Skik taget med Magt og slæbt til Baaden, hvilket var Frierens sidste Ord. Vil hun ikke, saa tag hende med Magt, det bliver nok siden med hendes Samtykke; Men jeg vilde, det skulde ske paa en god maade, spurgte hende derfor, om hun ikke havde Lyst at følge med os, der var noget at sye, som skulde sendes med Skibet til vort Fædre-neland, og at hun derfor skulde faa god Betaling. Hun var dertil villig og fulgte med. Da vi var komne noget fra Landet, sagde jeg til hende; du har vel hørt at Poek er kommen tilbage fra vort. Han vil have en Kone, og har bedet mig hente dig. Det er ikke sandt, sagde hun. Nu skal du strax faae ham at se, svarede jeg. Han bier os et lidet Stykke herfra; men hun vilde ikke troe det førend hun fik ham at see, hvorover hun blev meget alvorlig og skulede. Han hjertelig fornøjet over dette, vilde strax lade sin Hurtighed i at omgaaes vore Geværer, skød i det samme efter nogle Søe-Fugle, men til Uheld traf han ingen, hvilket dog gjorde ham meget ondt. Bruden saa ikke op førend vi kom til Colonien, da Poek strax kom ind og begyndte saaledes: „Jeg har sejlet over det farlige vidtløftige Hav til de Storskieg-gedes Land (Norge). Jeg har seet mange forunderlige Ting. Jeg har seet den store Overherre, Kongen. Jeg har hørt de skrækkelige Vaabens Lyd, uden og inden hans store Huse. Jeg er bleven riig, eier 3 store Kister med kostbare Sager, hvilket er alt for meget for mig ene. Jeg har derfor udsøgt dig til min Mage. Den skikkelige Pavia, som I alle elsker, har hentet dig til mig. Du er min og deelagtig i al min Rigdom. Derpaa vilde han strax gaae til Sengs med hende; men hun raabte, han er gal, forsvar mig. Vi maatte da hindre ham, indtil hun efter Landets Skik en Dag eller to fik afgræde og løbe bort et Par Gange, hvor hun dog ventede, vi kunde finde hende igien.

Pok.

kalalek avalangnek, nunalikame nuna-
katiminut okaluktuartok.

Angakordlo

palasimik napitsivdlune agssortuissok.

agdlagkat pisorkat navssarissat nong-
miut ilanit.

AKËT MISSIGSSUHSUT AVGUASAVAIT UVIG-
DLARNERNUT KAINAKUT PISUT KINGUAINUT.

NONGME. 1857.

nalagkap nongmitup nakitirivfiane nahi-
tigkat R: Bertelsenmit Pelivdlo ernera-
nit Lars Möllernit.

Hans Rejse til Kjøbenhavn havde han udført i en Sang, hvis Indhold var: at han havde været 2 Maaneder paa det store Hav, hvor intet Land var at see, førend han kom til de Skieggedes Land, derfra til den store Herre Konges Land, hvor Folkets Mængde var som Myg, Husene udvortes og indvortes herlige og store, og især det Runde-Taarn, som han kalder et gjort Bjerg med en Snekkegang lige til det øverste. Der er ikke andre Bjerge i Kongens Land, end deres Huuse. Kongens Huus og Andagtshuusene (Kirkerne) vare saa høje, at man ikke med en Bue kunde skyde over dem.

Ved en anden Lejlighed, da jeg blev ombudet at fortælle dem noget om vort Land, og den store Herre Kongen, som Poek havde seet, og jeg blandt andet sagde, at de Klæder, Kongen og de fornemme i vort Land bare, var Ormes Arbejde, sagde een: havde de Forstand, kunde de gjøre sig til af, at de skaffede Kongen saa smukke Klæder. Een spurgte, om Kongen var meget stor? om han havde fanget mange Hvalfiske? om han var stærk, om han var en stor Angekok, og hvorfor hans Søn ikke kom på Hvalfangst, som Hollænderne, dem de ansaa for at være de største herrer der ere til. Men Poek, som var nærværende sagde: at en Herre på et Hvalfangerskib er kun en liden Herre imod de store Herrer i vort Land, og de igien smaa mod Kongen; dog ærede han med de andre den allerstørste Herre, Himmelens og Jordens Skaber, som de tilbede i de store Huuse, der er som Bjerge, høje og indvortes prydede med kostbare Ting. Der synge de tilligemed store Fløiter (Orgler) som ere så lange, som Teltestænger, og have Røst, som gamle og unge Mennesker, hvilket er meget behageligt at høre. Derpaa kommer en Præst op paa et højt Sted, og ligesom her, taler til alt Folket, som hører med Andagt.

For at gøre beretningen om Pøk så fuldkommen som muligt gengives her beskrivelsen af hans ophold i Danmark, der er samlet af dr. phil. Louis Bobé og udgivet i „Det grønlandske Selskabs Aarsskrift 1926–27.

Den 3. august afrejste Poek og K'iperok (Pøk og K'iperok) til Danmark sammen med bogholder Hartvig Jentoft ombord på pinken „Cronprintz Christian“ og ankom efter en heldig overrejse på godt og vel en måned til Bergen. Af direktørerne for det Bergenske Grønlandskompagni, der med store pekuniære ofre opretholdt besæjlingen af Grønland, bestemte den driftigste, J. A. Refdahl, sig til at gå til København med skibet mod en ducør af 300 rdlr. Han skulde søge audiens hos kongen og ved en bevægelig fremstilling af kompagniets betrængthed formå ham til at støtte sagen. Det pålagdes ham ikke at foretage sig noget uden foregående rådførelse med Missionskollegiet og oversekretær F. Rostgaard. Hos denne, på hin tid meget indflydelsesrige mand, der var gift med dronningens halvsøster Conradine Revenfeldt, lykkedes det Refdahl at opnå den virksomste støtte for sine planer, blandt

hvilke også var den, at benytte grønlænderne som reklame for den gode sag. Natten mellem den 10. og 11. oktober ankrede skibet ved Helsingør. Det traf sig så heldigt, at det sidstnævnte dag var majestætens fødselsdag, som fejredes på det nærliggende Fredensborg slot, hvor grønlændernes tilsynekomst kunne formodes at blive et fornøjeligt ekstranummer i dagens festprogram. Straks efter deres ankomst blev Refdahl og Jentoft beordret til at indfinde sig på slottet med grønlænderne, hvor de af Rostgaard blev fremstillet for kongen og dronningen, prinserne og prinsesserne til sammes allenådigste fornøjelse. Den 26. oktober var det prins Carls fødselsdag, som hans kongelige broder fandt på at fejre på en særlig højtidelig og usædvanlig måde. Han indbød prinsen og søsteren prinsesse Sophie Hedevig, fra deres sommeropholdssted Jægerspris til sig på Fredensborg. Dagen før var Rostgaard blevet tilsagt at indfinde sig tidlig om morgenen og skaffe grønlænderne betids derud, da kongen ønskede at se dem før middagstaflet, hvor de skulle vise ham deres færdigheder. De ankom med deres førere i en med 4 heste forspændt chaise, fulgt af en vognmandsvogn med deres kajaker. Majestæterne og alle deres gæster begav sig ned i slotshaven, medens grønlænderne ventede ved bredden af Esrom sø for at forlyste dem med deres exercitser, som at ro om kap, dukke under med bådens bund i vejret, at kaste med deres fuglepile efter de for dem udkastede ænder, og på en temmelig lang distance at ramme en halv dansk krone, hvilket altsammen „Foraarsagede det Kongelige Herskab stor Plaisir“. Herefter kørte de tilbage til deres standkvarter på Christianshavn hos søkaptajn Neuspitzer, hvor de boede til deres afrejse. Det skyldes uden tvivl Rostgaard, at hele Københavns befolkning blev delagtig i det samme skuespil, der efter et veludtænkt program kom til at forme sig som folkeforlystelse af største ejendommelighed og nyhed, eftersom erindringen om de af Dannel hjemførte grønlændere nu kun levede dunkelt hos få højtbedagede københavnere.

Denne gang knyttedes også til de indfødtes nærværelse interessen for missionens fremvækst blandt kongens fjerneste undersåtter, der endnu hensad i hedenskabets mørke. Den 9. november oprandt den med spænding blandt store og små imødesete dag, da hele Københavns befolkning stimlede sammen langs kanalerne for at være vidne til de overraskelser, der ventede dem. Muligvis har Frederik IV's forlystelsesråd, geheimeråd Hans Walter, der 1708 var med kongen i Venedig, haft de festregattaer for øje, som de her havde været vidne til. „Det grønlandske Optog“, som det kaldes i det trykte program, begyndte fra Gammel Holm og gik under Holmens bro forbi slottet, videre under Højbro og Stormbroen forbi Kronprinsens palæ under Prinsens bro omkring Kongens Bryghus og derfra under Christianshavns bro tilbage til Holmen. Forrest kom en chaluppe, der holdt farvandet ryddeligt, dernæst en båd med hornister, paukister og trompetister, som fik signal, når der skulle roes frem eller standses af den følgende store chalup, i hvilken under en baldakin sad

admiral Ole Judichær, Refdahl og Jentoft, der fungerede som grønlandernes tolk. Derefter fulgte en lang chalup med et klavecymbel og nogle hofvioliner, der skulle akkompagnere hofkantor Jens Ibsen ved hans foredrag af to små arier foran slottet og to andre foran Kronprinsens palæ. Nu kom hovedpersonerne i optoget Poek og K'iperok i kajak, roende jævnsides og slyngende deres kastepile på temmelig lang afstand efter de i kanalen udsatte ænder. Som ordonnanser for admiralen fulgte to roere hver i sin lille norske jolle, der tillige, hvis det gjordes fornødent, skulle bistå grønlænderne. Toget sluttedes af 6 store chalupper, der havde grønlandske produkter til skue. Den første havde på formasten ophængt en dug med det grønlandske våben, isbjørnen med kongekronen, flankeret af to vildmænd og et hvidbjørneskind. I den anden chalup var der på bagmasten ophængt to udspilede rensdyrskind, et med hårene og et tilberedt samt et par knipper sorte ræveskind. Den tredie bar på formasten i en tværstang et hvalrosskind og et par hvalbarder samt på bagmasten et skilderi, fremstillende en hvalfangst. Den fjerde var prydet med en stor enhjørnings-tand og et skilderi, forestillende foroven en narhval, forneden en hvalros. Den femte bar på masterne henholdsvis to store tilberedte sælskind og et prospekt med en laks og en torsk. Den sidste chalup var den største og rigt med flag og vimpler prydede, og havde 6 kanoner ombord, som efter signal fra admiralen skød dansk løsen 3 gange foran slottet, Kronprinsens palæ, og da toget opløstes.

I den foran slottet afsungne, og af Rostgaard forfattede arie forekommer følgende ord, der tydeligt reklamerer for Grønlands produkter:

Her kommer vi, Stormægtigste Monark,
Fra Grønlands Iis og Kuld til Dannemark,
Til Dronninge Taffel har Grønland henhørt,
Til hende vor Landskyld skal blive fremført,
Naar Handelen kand
Kun bringes i stand.

Til festen var også af en ukendt poet, hvis forbogstaver var H. B., skrevet en sang med titlen „Egne-Tanker over det Grønlandske Optog“, hvori det hedder:

Gak, heele Kjøbenhavn toe Grønlands Mænd at skue,
De har ej andet meer end Klæder, Baad og Bue;
Du som paa disse Toe dit Øje vil fornøje
Kast Midlertid til Himmelen dit Øye
Bed Gud hand Grøn-Land selv til sig omvende vil.

Endvidere udkom som flyveblad et billede i træsnit, forestillende optoget. Denne var første, ypperligt og med næsten moderne smartnes arrangerede koloniudstilling

i sin dobbelte propaganda for handel og mission havde den tilsigtede virkning. Det skal siges, at kompagniet ikke sparede på udgifterne ved denne demonstration, som kostede ikke mindre end 906 rdlr., og de bevarede regninger – omvisningen på Frederiksborg slot kostede således 2 rdlr. – tyder på, at man har ladet sig godt betale, eller også at Refdahl har været lovlig flot anlagt. Datidens presse i indland og udland skænkede optøget udførlig omtale og udelt ros. „Det er ikke at beskrive,“ hedder det i „Københavns Postrytter“, „hvor fornøyleligt og zirligt dette Optog var. Alting gik af uden ringeste Disordre, og det som er mærkværdigt udi en saadan Tiløb, som her var af Mennesker, uden Skade.“ Kendelig inspireret udtaler en anden dansk avis: „Det var at ynske, at meenige Undersaatter, som deels med Begiærlighed fik ansee deres Med-Undersaatters Exercitier, vilde ligesaa begiærligt som de havde Middeler til, gribe det Grønlandske, i Bergen oprettede Compagnie under Armene til Nationens Ære og dette vilde Folks Omvendelse.“

En korrespondent til det i Amsterdam udkommende „Bibliotheque germanique“ beretter om grønlænderne, at de var langt under middelstørrelse, firskårne og bredskuldrede, med tykke kinder og næsen langt inde i hovedet. Den ene angaves at være 32 år og gift, så bedrøvet ud, den andens alder anslog man til 20. De var meget brune i ansigtet, og deres hænder næsten sorte.

Foruden Rostgaard var også Holberg levende interesseret i de to grønlænderes skæbne. „De synes meget lærvillige,“ skriver han, „besynderlig den ene, hvis Navn var Poek. Han lærte i Hast at skrive danske Bogstaver, og jeg har selv seet ham skrive Kongens Navn Fridericus 4 og det temmelig vel. Han var ellers munter, lystig og lattermild, da derimod den ældste ser noget tungsindig ud, hvilken Tungsindighed tilskrives den Længsel han havde at see sin Hustroe igien.“ Holberg har åbenbart fulgt hans senere skæbne, siden han ved at berette, at K'iperok døde i hans fødeby og ligger der begravet. I en af sine epistler refererer Holberg også forskellige træk af Poeks kritiske bemærkninger om foreteelser herhjemme, der synes ham at stride mod sund sans, og som han benytter til udfald mod sine landsmænds brøst i lighed med, hvad E. Pontoppidan lægger prins Menoza i munden.

Ikke alene i litteraturen, men også i billedkunsten satte Poek og K'iperok spor. På Nationalmusæet findes endnu et dobbeltportræt af dem malet i olie af sølieutenant Bernhard Grodtschilling 1724, og som fremstiller dem hjemvendte fra en fuglejagt, den ene med fuglepil og kastetræ, den anden med bue og pil. K'iperok bærer overtrækskamikker. I baggrunden ses Håbets Ø. Det blev malet efter befaling og kostede kompagniet 20 rdlr. Billedet danner et interessant komplement til maleriet af Danes grønlændere og har særlig værdi, mere ved de ret omhyggeligt malede klædningsstykker og våben, end for det folkefysiognomiskes vedkommende, idet ligheden mellem den formodede K'iperok og Povl Egede, der var kendt for sin ualmind-

lige lange næse, er særlig fremtrædende på en i privateje værende replik. Udkast til hovederne findes på Gammel Køgegård.

Både fra det offentliges og privates side vistes der grønlænderne megen opmærksomhed. En meddelelse fra København til „Hamburger Correspondent“ beretter 25. november, at grønlænderne i denne uge har været på komedien, som man har indrettet expres for dem, „og man har forestillet deres egne Aktioner“. Man havde udstyret dem med europæiske klæder, grå frakke, trekantet hat og endog kårde. Så kort de end opholdt sig her, har det sikkert været til skade for dem. Den 15. november skriver Refdahl, at han er rede til at gå tilbage med skibet (pinken) „Cron Printz Christian“ til Bergen, „for at de med mig hidværende tvende Grønlændere ikke skulle sættes udi al for stor Hazard“, og kongen selv havde beordret ham jo før jo heller at gå derop. Allerede 28. november afrejste Jentoft med grønlænderne til Bergen, medens Refdahl først kom efter i slutningen af marts året efter. Jentoft ses med Poek og K'iperok at have været på kost i Bergen fra 18. januar, han for 1 rdlr., og grønlænderne for 3 mark ugentlig. Den stakkels K'iperok, hvem både hjemlængselen, strabadserne, han havde været udsat for i København, gav helsoten, skulle ikke nå at gense sit fædreland. Han døde 11. februar og fik en smuk begravelse med kiste og navneplade på samme. Den 20. april opgik Poek med „Cronprintz Christian“ og ankom rask og fornøjet efter en god rejse til Iåbets Ø til stor glæde for Hans Egede, da han kunne fortælle sine landsmænd, „at den anden var intet Ondt vederfaret, men i alle måder vel beegned.“ Grønlænderne havde levet i stor frygt for de bortdragne, men nu da de hørte om „de store Caresser og Velgjerninger, dennem i voris Land er bleven bevist,“ kunne de ikke noksom forundres derover, men måtte berømme de danskes store forstand og godhed. Sikkert har Poeks fortællinger om sine oplevelser bidraget meget til at styrke Hans Egedes stilling blandt grønlænderne. Opholdet i Danmark havde endog gjort Poek til digter, idet han forfattede en poetisk beretning om sin rejse og sit ophold herhjemme, som Hans Egede med stolthed indsendte i originalsproget og med dansk oversættelse til kongen.

Med Skibet „Morianen“ fulgte et fragtet Skib, der havde Heste med til et forsøg for at naae Østerbygden over Land, da man den gang mente den laa paa Østkysten. Til dette Forsøg medtog ovenmeldte fragtede Skib 12 Heste, fem vare døde undervejs. Over disse store Dyr forundrede Grønlænderne sig overmaade, helst, da de saae, at de lode sig ridde og styre hvorhen man ville. Poek, som havde været udenlands, lod strax sit folk see, at han var dristig nok til at stige op paa dem, og fortalte, at han havde redet paa mange saadanne Dyr, med smukke Overtræk og Jernsoller, at de blive brugte for Slæder, ligesom Hunde under Nord.

Da Povl Egede har skrevet dagbog over sin rejse med Poek og de andre grøn-
lændere, udtager jeg derfor, hvad han skriver derom:

*Med Skibet „Morianen“ gik jeg til København, for at få oprettet, hvad jeg hid-
indtil havde forsømt i mine Studeringer. Efter kongelig Befaling fulgte 5 Grønlæn-
dere med, nemlig Poek, som nu hed Christian, hans Kone og spæde Barn, 2 unge
Karle (Carl og Daniel) og en Pige, Sophia, som blev kaldet Prindsessen, fordi hen-
des Fader, da han hørte, at der var en stor Herre i vort Land, som kaldtes Kongen,
sagde, at han vilde være Konge i Grønland; thi han var den anseeligste og rigeste
blandt sine.*

*Paa Længden af Statenhuch (Kap Farvel) laae vi stille i en heel Dag, og da der
blev seet omkring os en stor Mængde Fugle, fik Grønlænderne Lyst at faa deres
Kajakker fra Borde. Efter at de havde faaet saa mange, som deres Baade ovenpaa
kunde rumme, kom de igien tilbage.*

*Skibet synes for dem i deres smaa baade som et stort Land; men de havde dog
seet, at Bølgerne kunde tumle det som en liden Baad. De forundrede sig over, at vi
kunde finde vejen over det store Hav; thi naar Solen var gaaen under, kunde man
lige saa let sejle til Vest, som til Øst. Efter denne Tid lærte jeg dem Compasset, og
lod dem ved Middags Tiid see, hvorledes Soelens Højde over Horisonten blev iagt-
taget, som var det, hvorefter man fik at vide, hvor man var paa Havet i Henseende
til Nord og Syd.*

*Da vi fik Færøe i Sigte, og kom siden så nær Landet, at vi kunde see Folk og Fæe,
fik vore Grønlændere en ustyrlig lyst efter at komme derind; men et haardt Vejr
nødte os til at gaa derfra.*

*Den 31te August kom vi paa Bergens Reed, for der at afsætte en skipper med sine
Folk, efter som hans Skib maatte forblive i Grønland af Mangel paa Proviant og
Huus. Her vare mine Grønlændere ret glade og fornøjede baade med Landet og
Folket. Ved Indsejlingen forundrede de sig over den langskieggede Lods, som turde
tage Myndigheden fra Kaptainen og kommandere saa dristigt i hans Skib.*

*Den 28de September gik vi igien til Sejls og kom den 2den oktober paa Kjøben-
havns Reed. Dagen derpaa, som var en Søndag, blev jeg befaled med mine Grøn-
lændere at komme op paa Slottet. Fra Skibet igiennem Bommen, langs Kanalerne,
som Christian (alias Poek) genkendte glædestraalende, roede mændene ved siden
af Chaluppen, hvori deres Fruentimmer vare, med deres Kajakker. Toldboden vrim-
lede af Mennesker, ligeledes paa Skibene og langs Kanalen; paa Slotspladsen holdt
2 kareter til os. Igiennem en stor Trængsel af Mennesker, kom vi omsider ind i
Kongens Forgemak, hvor der var en stor Forsamling. Grønlænderne stode som hen-
rykte, og spurgte hvor Kongen var? Endelig åbnedes en Dør, og da alle bukkede sig
for den, som kom ind, sluttede de strax, det var den store Herre de længtes efter!*

men forundrede sig over, at han ej var højere og anderledes klædt end de andre. (Der var Hofs Sorg). Grosconsleren forestillede mig for Kongen og sagde jeg var Søn af Hr Egede i Grønland. Kongen spurte, hvordan han levede? om han gjorde nogen Fremgang? om de vare villige at antage vor Lærdom? En af de nærværende Herrer lod sig forlyde med, at det var store Bekostninger, som Kongen Aarlig anvendte derpaa; men Gevinsterne var ringe og næsten ingen, hvorpaa Kongen svarede: naar en Siel kan vindees, er ej formeget anvendt derpaa. Nu gik Herskabet til Taflet. I samme Sahl blev et lidet Bord sat for mine Grønlændere. Jeg stod imidlertid som Tolk bag Kongens Stoel. Musiquen var dem overmaade behagelig, og alt sammen, sagde de, forekom dem som en Drøm. Efter Taffelet bleve vi befalede at komme ind i et andet Gemak, hvor Dronningen, som var alene med Kongen, befalede, at den Grønlandske Kone skulde give sit Barn at die. Hun tog strax Barnet udaf Pelsen og satte sig ned paa Gulvet; men i det samme mærkede jeg at hun blev bange, tog noget Høe af sin Støvle, for at tørre hemmelig op efter Barnet, hvilket Dronningen blev vaer, og befalede mig at sige til hende, at det var et Barn, hun skulde ikke agte det; lod hende med sit Barn speile sig og spurgte, om de havde Speile i Grønland; Kl. 1 om Natten kiørte vi til vort anviste Quarter. Dagen derefter og følgende kom næsten den heele Bye til os for at see disse nye Folk. Endelig bleve kiede af at lade sig beskue, og da de mærkede, at Portnereen tog Penge for at lade Folk ind, syntes de at det tilkom dem at faae Pengene, som skulde besees og ikke ham, som lod dem bese. De burde og, sagde de, have noget for, at de saa tit maatte høre, at de ei vare smukke — thi i dette fremmede Land maatte der være en anden Skik end hos dem. Der raabe de unge smaae Piger ind igiemmen en Aabning i Vinduerne til de andre, som de nævne ved Navn: „Pinnaragit“. d.v.s. Jeg synes du er smuk. Den anden svarer indenfor: „iserit“. d.v.s. „kom ind“, „akillissaunga“, d.v.s. Jeg betaler, og denne Foræring bestaar i et Par Sye-Naale eller nogle smaa Perler. Men her heder det hver Dag: „pinnêkautit“, d.v.s. Du er heslig; og for at komme ind til os gives Portneren Penge, som vi burde have for vor Heslighed, siden det er saa rart hos Eder at se stygge Mennesker. —

Efter nogle Dage blev jeg med mine Grønlændere indlogeret paa Weisenhuset; men dette Gode varede ikke længe. Den 27^e Oktober opkom Kl. 8 om Aftenen den Ildebrand, som fortærede den største Deel af Staden. Jeg tog samme Aften med mine Grønlændere min Tilflugt til en Ven ved Ridebanen. Den 3^e Dag havde den kiærligste Konge, midt i sine Bekymringer og store Sorg, sørget omhyggeligen for disse fattige Grønlændere, og beordrede, at de skulde flytte ud af Staden til Friderichsberg. Da de stode færdige at stige i Vognen, kom Kongen riidende og da han blev dem vaer, holdt han stille og spurgte mig, om de var der alle, og da jeg svarte, Ja! sagde han: „faer med Gud“. Slotsforvalteren tog vel imod os, og forsynte os alle

med Kost og Kammer paa Kongens Regning. Her faldt Tiden os alle lang. Poek som var velkiendt, gik til Kjøbenhavn, for at faae et Glas Viin, som hans Bekiente vare villige at give ham. Endelig blev han borte Juule-Aften og kom ei hiem førend Dagen derefter, uden Hat, Kaarde, Tobaks Daase, Tørklæde etc. og var ganske nedslagen. Efter Spørgsmaal hvor han havde været, sagde han, at han ikke vidste selv, hvad der var skeed ham, førend han vaagnede i et fremmed Huus, og saae sig berøved alt, hvad han havde. Siden fik jeg at viide af Kongens Kammertienere, at Vægterne havde fundet ham drukken paa Gaden, og bragt ham til Slotsvagtten. Tredie Juule-Dag blev vi befalede at komme for Kongen. Poek blev ganske forskrækket, og da han kom ind i Kongens Forgemark skelvede han. Groscansellen sagde til mig; Jeg hører at Poek har været lystig Juule-Aften, han maa tage sig i Agt, Kongen kan faa det at viide. Da jeg forklarede Poek Groscansellens Ord, fornøjede det ham, at Kongen ei vidste det. I det samme kom Kongen ind og talede med mig om Missionens Tilstand, og hvad Haab man kunde gjøre sig om Handelen, og gik derpaa til Tafellet. Poek blev glad at han slap saa got; men i det samme kom Kongens Kammertienere og talte ham haardt til for hans Opførsel; det jeg forklarede ham. Poek bad mig sige til ham, at han kun var en liden ubetydelig Herre. Kongen den store Herre havde talt got til ham. —

Efterat der var gjort dem det Forslag, hvad Profession de havde lyst at lære, fik Poek lyst til Drejekunsten. Sit første Arbejde, som var et Par Beenknapper, viiste han Kongen, og fortalte mig, at Kongen dermed var fornøjet, og havde sagt til ham „brav“. Carl, som i Grønland var vant at løbe paa Reens-Jagt, blev antaget til Kongens Løber. Medens han var paa Friderichsberg, fik han det Indfald at spørge mig, hvad det heed i vort Sprog; Jeg stakkels Carl har ingen Penge. Dette som jeg maatte skrive for ham, satte han paa en hvid Kiep, som han havde skaaret i Kongens Have. Med denne Stok gik han ind til Byen paa de Viinhuse, hans gode Venner havde ført ham. De som blev den usædvanlige Stok vaer og læste hvad derpaa stod skreven, toge strax til Lommen, og Carl Løber kom med fulde Lommer tilbage. Seer du nu sagde han til mig i sit Sprog, at jeg sagde sandt, at denne stok skal give penge. Den Dag hans Liverie kom fik han Kopperne. Liv-Medicus Laub fik Ordre til at see til ham; men da han mærkede han ikke kunde hielpe ham, blev han vred, det han vilde tilkiendegive ham paa Dansk, men kunde ei udtrykke sig anderledes: ¹ „Mese Grønlandme brav.“ „Mese Kibenhavnme Canalir.“ — „Mester i Grønland brav, Mester i København Canalie.“ De øvrige fik Kopperne og døde alle. Poek var den første, og da han ikke havde seet Kopperne før, blev han saa forskrækket over sig selv, at han ansaae dem som en guddommelig straf. Han geraadede i en græsselig Angst.

¹ Mese er Mester; saaledes kaldes Chirurgi eller Lægerne i Grønland, som til Skibs kaldes Mester. mc. er den Proposition. i eller paa.

Han bekiendte omsider, skjønt han i Begyndelsen ei vilde aabenbare det for mig som ungt Menneske, at han, kort førend han forlod Grønland, havde slaget en Mand ihjel, da han troede det var Ret at hevne sin Broders Død; men nu da han kom i denne elendige Tilstand; gjorde det ham inderligt ont, og han troede nu, at Gud var ham vred, hvorfor han var forferdelig bange. Jeg forestillede ham da, at Kopperne kunde ikke ansees som en Guddommelig Straf, siden de traf endog de bedste Mennesker; men den indvortes Angst ansaa jeg hellere som en Straf. Han havde gjort det, som tilkom Øvrigheden, nemlig at aflive den, der havde skilt hans Broder ved Livet. Nu var der vel ingen Øvrighed i Grønland; men jeg bad ham overlade sig til Guds Barmhjertighed, hvorpaa han trykkede min Haand og døde.

Dette er, hvad Hans Egede og hans søn Poul Egede fortæller om grønlænderen Pôk. At Pôk, den første grønlænder, der kom til Danmark efter Hans Egedes ankomst til Grønland, skulle ende sit liv der, var sikkert aldrig faldet ham ind, og han ønskede sikkert også, ligesom alle grønlændere gør det endnu den dag i dag; at dø i deres eget land.

At han efter sin første rejse til Danmark, ved sine fortællinger om vort land og folk, og ved at vække deres lyst til at høre om alt det nye, har jævnet vejen for Hans Egede, er der vist ingen tvivl om, ligesom det med fuld ret kan siges om ham, at han var den første grønlænder, der knyttede forbindelsen mellem Grønland og Danmark.

Nu har man hørt om Pôk og han fællers oplevelser her i Danmark fra anden side, og det kunne være interessant at høre, hvad han selv har fået ud af sit ophold her. Både Hans Egede og Poul Egede nævner, at Pôk havde lavet et digt, hvori han fortalte sine landsmænd om sine oplevelser. Dette digt er som en samtale mellem Pôk og hans landsmænd gået i mundtlig overlevering fra slægt til slægt og tilsidst fundet som gamle håndskrifter hos grønlændere ved Godthåb, hvor det blev trykt af bogtrykker Lars Møller og udkom som en lille bog 1857. Den blev solgt i velgørende øjemed, idet hele indtægten skulle gå til understøttelse af enker efter forulykkede fangere.

Som det var skik dengang, når grønlænderne var samlede til fangst af sødyr eller landdyr, sommetider kun for at tuske varer med hinanden, som ikke fandtes i deres egen landsdel, — sydfra bl. a. kryolit, der knust brugtes til snus; nordfra bl. a. hvalbarder og hvalrostand — roede de fra Kap Farvel-distriktet i syd og Upernavik-distriktet i nord til det fælles samlingssted, rejser der kunne vare flere år. Her festede man, vekslede nyheder, holdt store spisegilder, sang trommesange, sang hinanden på, prøvede kræfter og kappedes i al anden idræt.

Pôk og hans kammerat kører til kongens store hus.

Under sådanne fester tænker jeg mig Pôk, ivrigt opfordret af sine landsmænd, optræde med sine trommesange – ivngreutit –, hvori han beskriver sine oplevelser i den store herre, kongens land.

Det er altså faktisk Pôks egne ord, vi læser i nedenstående oversættelse:

Poek (sæk, pose) : Så har jeg nu set, hvad jeg rejste ud for at se.

Simik (prop) : Du har nu befaret det store vand, og man må sige, at du ikke er bange af dig.

Poek : Jeg havde ikke troet, at man var så længe om at sætte over det store vand, vi sejlede i to måneder uden at se land.

Kujaut : Du har nu opnået at se de store hvides land, men hvor er din ledsager?

Poek : Han døde i foråret i „De storskæggedes land“. (Norge).

Kujaut : Så har du fået en masse at fortælle.

Poek : Det jeg vil kunne fortælle, er alt for meget til, at jeg kan få tid til det.

Kujaut : Kom du ikke til den store herres, kongens land?

Poek : Jo; da vi sejlede fra „De storskæggedes land“, sydover, kom vi på den tredje dag til kongens land, og vi så først mange store huse og skibe der lå til ankers, uden at vi endnu havde set land. Der er nemlig ingen fjelde, så landet er ganske fladt.

Kujaut : Ih, du milde verden, det var voldsomt, det er til at dø af.

Poek: Kongens hus og kirkerne er højere end de andre, og man kan slet ikke nå over dem med en pil.

Perssuk: Besøgte du dem? Mon du også har set kongens hus?

Poek: Som om der var noget, jeg ikke havde set. Da vi var kommet til ankers udenfor byen, blev min ledsager og jeg hentet i en meget fin båd med 14 roere, men da vi gerne ville ro i kajak ind, fik vi lov til at ro ved siden af båden. Forude inde på bredden havde der samlet sig en mængde mennesker, der morede sig med at se på os, de var som myg, så mange var der.

Perssuk: Og du var slet ikke bange?

Poek: Nej! Da vi kom op på land, blev vi sat ind i en slæde (vogn) med et hus på, hvori der var vinduer til begge sider, vi skulle jo til den store konge.

Perssuk: Hvordan var hans store hus?

Poek: Det var som et stort kridhvidt isfjeld. Taget var af kobber. I den store forstue var der plads til 20 telte, så stor var den, og på begge sider stod der en masse bevæbnede mænd med meget fine klæder på.

Perssuk: Men hvorfor var de bevæbnede? Mon de plejede at gå på jagt efter sæler og rensdyr.

Poek: Nej! men fordi han er så stor en herre, bliver han bevogtet af disse mange bevæbnede, der for ikke er til at tælle, men derom skal jeg fortælle jer en anden gang.

Perssuk: Ja, fortæl os noget mere, du er vel nok værd at høre på.

Poek: Inde i det store hus var der mange mennesker med skinnende klæder.

Perssuk: De ligner ikke vore sølle huse.

Poek: Sammen med alle de mange bevæbnede mennesker fra forstuen kom vi endelig ind i en stor stue, her var der en sådan raslen af de bevæbnede mænd, der gik ud, og af den mængde der stod op, så man blev helt forskrækket af det.

Perssuk: Og endnu var du ikke bange?

Poek: Jeg var ikke mere bange, da jeg forstod, at de ikke ville gøre os noget ondt.

Perssuk: Fortæl så mere.

Poek: Tilsidst kom vi ind i et stort rum, der var tætpakket af store herrer, men disse blev meget små, da den allerstørste herre kom ind, de lagde sig alle fladt ned på jorden eller rettere gulvet og jeg selv med. Først nu begyndte jeg at ryste uden rigtig at vide af mig selv. „Forstår du dansk?“ således udtrykker de sig. Jeg sagde da til ham „nej“, det eneste ord af deres sprog, jeg kunne. Jeg bad nu Jafet (tolken) sige til den allerstørste herre om at komme op til mig og mine landsmænd, fordi han havde så stor kærlighed til os og lod os belære om Gud“. Kongen sagde så til mig: „Det er mig en glæde at høre, at I gerne vil høre og lære mere om Gud.“ Han talte nu lidt med en meget gammel stor herre, hvorpå de gik ind i et andet værelse,

Pók og hans kammerat træder ind i kongens forstue.

hvor dronningen (således kalder de hans kone) var, og hvor de spiste sammen med andre store herrer. Spisevarerne var lavet meget fint til, nogle med skrift på, ja, jeg troede først, de ikke var til at spise, men kun til at se på. Den store herre gav mig gode gaver, 5 store kister fulde af gode sager. Alle de store herrer var meget kloge og elskværdige.

Simik (prop): Vi har rigtignok taget fejl. Vi tænkte nemlig, at det kun var vore landsmænd, der var gode.

Poek: Vi og vore landsmænd lider ikke nød og er ganske gode, men de danske er uden lige både dem, der er af et godt gemyt og dem, der er af et slet gemyt.

Simik: Sådan er de vel nok. Fortæl videre.

Poek: Der er så mange huse, så de ikke er til at tælle, og de dækker en hel stor slette, og der er tre, fire, fem boliger ovenpå hinanden. Udenom de mange huse er der lavet et sund, over hvilket der går broer, disse hejser de op hver aften, så der ikke mere er nogen vej over. Oven på store lavede mure står der store kanoner, der er klar til at skyde, hvis der er nogen, der vil bekrige dem.

Poek: I gamle dage har de ført krig med andre hvide folkeslag, men nu venter de det ikke. Skønt de ikke venter, at nogen vil føre krig mod dem, er den store lavede mur aldrig uden folk, da der altid går bevæbnede mænd på vagt. Imellem husene gæes der også vagt. Hvis der bliver ildebrand, vækker de folk ved at blæse i trompet og skribe højt. Man må misunde dem de midler, de har til at slukke ilden med.

Simik (prop) : Hvad lever alle disse mennesker af, 20 hvaler slår sikkert ikke til på en dag.

Poek : De får næsten udelukkende deres føde fra jorden. Arbejderne (tjenere) bearbejder om foråret jorden med en plov og spreder sæden ud over mulden. Når den vokser op, bliver det til meget, og af disse planter, får man mel og gryn og alt dette er deres føde. Træerne bærer også frugt, og det smager altså godt, ja, nogle er så store som menneskehoveder. På den måde skaffer de sig føden under jorden, over jorden og fra luften.

Simik (prop) : Hvorfor er vort land ikke således?

Poek : Fordi der er for koldt om vinteren. Medens jeg boede blandt dem, sagde de, at det var en meget streng kulde, skønt det ikke var koldere, end det er hos os ved forårstide.

Tulugak (ravn) : Bare man dog boede i sådan et land.

Poek : Vi kunne sikkert ikke leve i deres land, fordi der hverken er sæler eller hvaler, men der er mange fisk af alle slags, både i havet og i søerne. Der er ingen, der kan fiske eller fange, som de har lyst til, da dyr og fisk udelukkende ejes af de store herrer. De tamme dyr ejes af forskellige rundt om i byerne. Jorden er meget kostbar, idet de for et stykke på størrelse med det stykke skind, vi sidder på i kajakken, betales med tøj til tre, fire „Anorakker“.

Tulugak : Så kunne de få jord hos os for ingenting. De skulle få en hel klippe for et stykke anoraktøj.

Poek : Der er sikkert ingen, der vil herop. Havde vi ikke spæk, kom der såmænd ingen hertil.

Tulugak : Hvad bruger de spækket til?

Poek : Til belysning udenfor husene, så folk kan se at gå der.

Tulugak : De er rigtignok meget kloge og betænksomme.

Poek : De øverste af de store herrer er kloge og betænksomme. Der er et stort hus til meget gamle og til gamle kællinger, der ikke kan tjene deres føde mere (fange), et andet til forældreløse, et andet til dem, der har mistet forstanden, også et til løsagtige kvinder. Der er også 3 huse til meget fattige folk. Folk, der bor i i samme hus, bærer sig ikke ad som vi, de spiser ikke samtidig, nogle er ganske vist meget rige og har flere huse, der ikke er beboet, andre har hverken huse eller klæder, men tigger hos de andre.

Tulugak : Vi har ingen sådanne fattige; hvorfor har de ingenting?

Poek : Der er en del, der ikke er som de skal være, og derfor bestiller de ingenting, andre er meget dovne, og atter andre bruger alt hvad de har til det vand, hvoraf man mister forstanden.

Tulugak : Er det den slags vand, som koloniens faste folk får?

Pók og hans kammerat spadserer i byens europæiske dragter.

Pock: Ja! I nogle huse kommer de kun for at få det, og der sælges udelukkende det vand, der tager forstanden fra en; her drikker de så, og når de går derfra, slås de, så det kan forslå.

Tulugak: Jeg synes, du sagde før, at der kun var et hus til de mennesker, der har mistet forstanden?

Pock: Man må forbavses overmåde over de danske. Vore landsmænd kender kun til jagt, og brændevin er ikke meget kendt hos os, heller ikke maskerade. Hvis der i Danmark er nogen, der helt mister forstanden, må de mange gange bindes og indespærres, og der må de så blive resten af deres liv. Der er også mange lærde folk imellem dem. På det store hav farer de ikke vild, de måler solens højde og ser på den ting, der er let bevægelig og som stadig peger mod nord (kompas). De bygger skibe helt oppe på land, der selv løber ud i vandet, når de er færdige. De laver ting, der skal give dem større magt (kraner), og hvormed de kan løfte skibe og store sten. De kan også forudsige solformørkelse og hvor stor formørkelsen bliver. Da jeg så alle de mange berømmelige ting, tabte jeg helt mælet, men det er nu alligevel ikke løgn, hvad vore forfædre sagde: „At de danske magter endnu ikke at stoppe flod og ebbe.“

Da der i samme lille bog findes gengivet en samtale mellem en præst og en angákok og det også må antages at have interesse, medtager jeg den her.

En angákok møder en præst og disputerer med ham.

angákok'en: Kom ind præst.

Præsten: Jeg har haft en hård tur for at komme hen til Jer. Vi var lige ved at forlise på grund af storm og is. Desuden var der en meget hård kulde.

angákok'en: Havde du været en angákok, havde du fået vinden til at stilne af.

Præsten: Den, der er herre over alt og har skabt himlen og jorden, er den eneste, der magter det.

angákok'en: Hvor er han?

Præsten: Han er overalt. Han hedder Gud.

angákok'en: Jeg troede, at du havde set ham, og han havde talt til dig i dit land, siden du så tit taler om ham.

Præsten: De, der var før Eder, har sagt det, og har nedskrevet hans ord i disse ord. (Præsten viser en stor bog frem).

angákok'en: Den ser ud som en ny.

Præsten: Denne er ny, men det, der står i den, er skrevet af de allerførste.

angákok'en: Er den den allerførste i jeres land? Den er måske meget gammel, den var vel nok god at have som amulet, den må vel have stor virkning ligesom Guds søns ord, som du sagde kunne helbrede blinde, døve og syge.

Præsten: Det er kun sjæle, Han kan helbrede.

angákok'en: Nå, jeg vidste ikke, at sjæle kan blive syge; det er kun vore legemer, der bliver syge; når mit legeme har det godt, har jeg det godt over det hele.

Præsten: Man siger, at lastværdige mennesker, der gør onde ting, har syge sjæle.

angákok'en: Der henne er en gammel kælling, der har en syg sjæl, hendes tunge er meget skarp, hun dræber mennesker alene med sit ord, helbred så hendes sjæl!

Præsten: Hvem siger, at hun dræber folk med ord alene?

angákok'en: Det gør angákut. Alle hekse har horn og er sorte på albuerne; angákut alene kan se det.

Præsten: Du og alle angákut er nogle store løgnhalse; de må være vrede på hende, derfor lyver de om hende.

angákok'en: Jeg vidste ikke, at vore legemer havde syge sjæle, da vi alle er skikkelige mennesker.

Præsten: Alle menneskers sjæle kan blive syge.

angákok'en: Jeg har en sund sjæl, har ingen slået ihjel, jeg har aldrig nogensinde stjålet, ikke engang fra dem der kommer på handling herop. (Hollænderne).

Pók og hans kammerat går en tur i skoven.

Præsten: De, som har onde tanker, har også en syg sjæl.

angákok'en: Sådan tænker vi ikke, vi ved ikke af nogen syg; det er kun dem, der kommer i himlen, der er meget blege. Kender du nordlys? Det er de dødes sjæle, der spiller bold med et hvalroshoved.

Præsten: Jeg skal fortælle Jer om himlen, hvordan de mennesker er, der kommer i himlen; jeg skal sige, hvem der plejer at komme til den store djævel.

angákok'en: Du har ingen viden om himlen, du har aldrig nogensinde været deroppe, jeg har ikke engang fundet fodspor af dig.

Præsten: Foretag en åndeflugt, mens vi ser på det, så vil vi tro på dig.

angákok'en: Jeg foretager kun åndeflugt om vinteren i mørke; nu er det altfor lyst.

Præsten: Det er den gamle historie; i mørke, når I har tildækket vinduerne og slukket lamperne, har I narret Eders landsmænd, der ikke har spor begreb derom, at I har været i himlen, skønt I ikke har rørt Jer ud af stedet her i huset.

angákok'en: Lad os så høre om himlen.

Præsten: Himlen er prisværdig, den er meget frydefuld og glædelig samt et godt sted at være ved; alle der lyder Gud og hans ord kommer derop.

angákok'en: Mon der er nogen af Eders landsmænd, som ikke tror på dette? Er de helt uden fornuft?

Præsten: De tror nok på det; men djævelen, der ødelægger mennesker, bringer dem på forskellige måder mere og mere i fordærv for at få magt over dem, når de er døde, så de kan pines evigt.

angákok'en: Han siger ikke noget urigtigt om dette til mig; når jeg spørger om de syge, svarer han mig kun på det.

Præsten: Kommer dine ord ikke fra djævelen?

angákok'en: Vil du ikke tro på mig, skønt jeg altid tror på dig? Du siger, at djævelen har fordærvet de første mennesker og deres efterkommere med, og at han vil lade dem komme til pinestedet (helvede), fordi de er sådan. Dette har vi aldrig nogensinde hørt om.

Præsten: Det er derfor, at kongen har sendt mig herop for at sige Jer det, hvis I ikke vil tro mig, kommer I til djævelen.

angákok'en: Men hvorfor skabte Gud ikke nogen anden? Ved at ødelægge de første, kunne efterkommerne være bleven gode.

Præsten: Efterkommerne, der er bleven syndige, kunne være bleven salige, hvis de havde adlydt Gud. De kunne blive salige, hvis De havde adlydt Guds bud ligesom de første.

angákok'en: Vi har ikke den ulydige Adam til stamfader, det er Eders stamfader, fordi han var i Eders land.

Præsten: Vi nedstammer alle fra ét menneske og er ens i syndighed i vort indre og ydre.

angákok'en: Jeres landsmænd er dårligere, fordi djævelen, der er i Eders land, er mere ond end den, der er her.

Præsten: Alle djævle er ens i deres ondskab; de lokker mennesker til sig, som vil synde, og som ødelægge hinanden.

angákok'en: Hvorfor har Gud ikke dræbt ham, og hvorfor har han ikke talt ham tilrette, fordi han stadig bliver ved med at forføre menneskemasserne.

Præsten: Djævelen er som en bøddel, denne dræber i vort land onde mennesker, der skal aflives, når den allerstørste herre giver ham ordre dertil.

angákok'en: Forsøger denne bøddel at ødelægge mennesker, for siden at kunne slå dem ihjel?

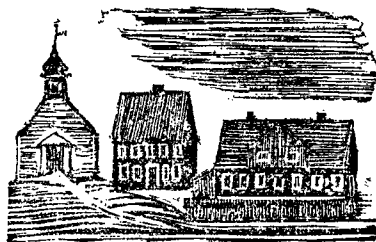
Præsten: Nej, han skulle selv have været dræbt. Men hør nu her du, hold nu op med dine slemme gamle kunster, du ved jo, at du skal dø, og at du har en udødelig sjæl; nu må du tænke på din fremtid, for at du kan blive salig i den anden verden. Gid mine ord må omvende dig, hvis du ønsker det, vil jeg meget gerne undervise dig, hvis jeg senere skulle se dig.

Pok,
en Grönlænder, som har reist og ved sin
Hjemkomst fortæller derom til sine Lands-
mænd
og

Angekoken
som möder Præsten og disputerer med ham.

Efter gamle Haandskrifter, fundne hos
Grönlændere ved Godthaab.

HELE INDTÆGTEN SKAL AF FORSTANDERSKA-
BERNE DELES MELLEM ENKER, SOM HAVE MI-
STET DERES MÆND VED KAJAKFANGST.

GODTHAAB. 1857.
Trykt af R: Bertelsen. og L: Möller,
Peles Sön, i Inspecturens Bogtrykkeri.

Dette er kun en gammel overlevering, men den kan måske give et indtryk af en angákoks tanker og hans tungefærdighed.

Da det også kan have interesse at høre en vise – ivngerut – fra den tid, særlig da den er sunget af den ene af de to først døbte grønlændere, der var hos Hans Egede sammen med Pôq, han var ligeledes den første grønlænder, der kom så vidt, at Hans Egede brugte ham som kateket (først til at undervise børnene, siden voksne), anføres den her.

Efter at have skrevet om grønlændernes trommedanse, skriver Hans Egede:

Til Eksempel herpaa vil jeg anføre en grønlandsk Vise komponeret af en forrige Aar paa Colonien værende Grønlænder ved Navn Friderich Christian, over Hans kgl. Højheds, daværende Chron-Printz Christians Fødselsdag, den 30te Nov. 1729 og lyder som følger:

Derovre		âjâ âjâ âjâ âjâ
da jeg kom ud, så jeg	dem derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
da de hejste flaget	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
da de gjorde klar	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
de skal til at skyde	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
da sagde jeg til dem	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
hvorfor skal I skyde.	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
De svarede mig da, fordi den tid er inde		âjâ âjâ âjâ âjâ
da han har nået sin fødselsdag,	ham derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
han der skal være konge		
når hans fader dør,	ham derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
da han skal tage arven op	ham derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
derfor min ven (Peder)	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
lad os digte en sang	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
til hin konges søn	ham derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
fordi han skal være konge	ham derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
er denne min lille sang,	du derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
de siger om ham, at han er klog,	ham derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
jeg glæder mig over,	du derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
at han skal være konge,	ham derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
når hans fader dør	ham derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
og vi er alle meget glade	ham derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
at han elsker os som hans fader	du derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
der lod præsterne komme herop	du derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
for at belære os om Gud	du derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ

for at menneskene her	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
ikke skulle komme til djævelen	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
bliv du således, så skal jeg	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
elske dig	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
og holde af dig	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
han skal have os til tjenere	ham	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
ligesom han havde hine første			
grønlændere til tjenere	ham	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
dem histhenne			
at du har tænkt på os	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
vi ved meget godt, at du kongens			
søn er god	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
og således tænker du vel også	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
(at det skal blive)			
fordi kongen, din fader			
har ejet os	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
men når du bliver konge			
skal du fuldføre det.	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
Alt hvad vi ejer	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
skal du få altsammen,	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
når grønlanderne har lært mere	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
Gud skal vi elske	ham	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
men adlyde kongen.	ham	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
Lad os derfor være glade	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
og kongens søn	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
skål at drikke	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
og så siger vi: Leve Christian	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
og hans hustru.	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
Gid dine år må blive mange	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
Friderich Christian og			
min ven Peder	du	derovre	âjâ âjâ âjâ âjâ
der var de første grønlandere, der blev døbt			âjâ âjâ âjâ âjâ
vi ønsker vore landsmænd må blive ligeså			âjâ âjâ âjâ âjâ
derovre			âjâ âjâ âjâ âjâ

Således sad Friderich Christian og hans ven Peder og sang ud af deres fulde hjerter. De havde forstået, at det, der blev gjort for dem her fra Danmark, var til deres bedste.

NOTER

Vor bibliografiske viden om den berømtlige Pók-bog er i det væsentlige baseret på direktør Knud Oldendows bog- og trykkerihistoriske forskning og på hans betydelige bog om dette emne: *Bogtrykkerkunsten i Grønland* (Bording 1957). Fra dette værk stammer følgende oplysninger.

Bogen Pók er trykt i Godthåb 1857 af Rasmus Bertelsen og Lars Møller og er (stadig iflg. Knud Oldendow) den første bog trykt på Rinks presse, som indkøbtes i Danmark i vinteren 1856/57. *Sideformatet* er 21×13 cm. Den lille bog rummer foruden titelblad 18 paginerede sider, hvoraf Pók optager siderne 1-10 og Angakokken siderne 11-18. *Omslaget* er af lyserødt papir, nogle udgaver har dog tyndt kartonbind, hvorpå samme papiromslag er klæbet op. *Oplaget* menes kun at have været på 250 eksemplarer. En del af oplaget er uden illustrationer, en del er forsynet med to sider hver med to træsnit, skåret af Rasmus Bertelsen (iflg. Oldendow). I nogle tilfælde er træsnittene håndkolorerede, andre har blot træsnittene trykt i sort. Endvidere er en del eksemplarer tillige eller i stedet for træsnittene udstyret med to helsides illustrationer, trykt som litografi. Oplaget omfatter således på grund af forskelligt illustrationsudstyr og forskellig indbinding ialt fem udgaver. Læsere, der er interesseret i Pók-bogens historie, henvises til Knud Oldendows bog, som tillige er et enestående kulturhistorisk arbejde.

Litteraturhenvisninger

Hans Egede: Omstændelig Relation angaaende den grønlandske Missions begyndelse og Fortsættelse (1737).

Poul Egede: Continuation af Relationerne betreffende den Grønlandske Missions Tilstand og Beskaffenhed (1741).

Lars Møller (Efter skrifter fundet hos grønlændere i Godthåb): Pók (1857).

Louis Bobé: Grønlændere i Danmark (Det grønlandske Selskabs Årsskrift 1926-27).

Knud Oldendow: Bogtrykkerkunsten i Grønland (1957).